

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**RECEPTAREA LUI KNUT HAMSUN ÎN PRESA CULTURALĂ
ROMÂNEASCĂ SCRISĂ DIN 1895 PÂNĂ ÎN 2016. PERSPECTIVĂ
NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ**

REZUMAT

**COORDONATOR:
PROF. DR. SANDA TOMESCU BACIU**

**DOCTORAND:
DIANA LĂȚUG**

**CLUJ-NAPOCA
2017**

Cuprins

MULȚUMIRI

INTRODUCERE

CONSIDERAȚII TEORETICE ASUPRA RECEPTĂRII LUI KNUT HAMSUN ÎN ROMÂNIA

1. Preliminarii
2. *World literature* din perspectivă dihotomică *unică (one)* și *inegală (unequal)*
3. *Interferența*: relația dintre centru și periferie
4. Provocările *lecturii distanțate (distant reading)* spre deosebire de *close reading*
5. Considerații asupra *legii de evoluție literară (law of literary evolution)* și asupra *valului de difuzie (the wave of diffusion)* (aplicate la receptarea lui Knut Hamsun în România)
6. *World literature* și variabilitatea sa inerentă
7. Interferența între două culturi periferice
8. *Abordarea cantitativă a literaturii (the quantitative approach to literature)* aplicată la cercetarea despre receptarea lui Knut Hamsun în România
9. Concluzii

CAPITOLUL 1

KNUT HAMSUN: CONTEXT SOCIO-ISTORIC, POZIȚIA SA ÎN LITERATURA NORVEGIANĂ, RELIEFATĂ DE RECEPTAREA ÎN PRESA CULTURALĂ NORVEGIANĂ SCRISĂ

- 1.1. Preliminarii
- 1.2. Context socio-istoric
 - 1.2.1. Uniunea cu Danemarca, uniunea cu Suedia
 - 1.2.2. Legături culturale cu Danemarca
 - 1.2.3. Dezvoltare socială: Norvegia 1850-1920
 - 1.2.4. Organizații moderne
- 1.3. Poziția lui Knut Hamsun în literatura norvegiană reflectată în presa culturală norvegiană scrisă
 - 1.3.1. *Foamea*: Un debut remarcabil
 - 1.3.2. Hamsun în anii 1890: primul scriitor modernist al Norvegiei. De la *Foamea* la *Pan Victoria* (1898)
 - 1.3.3. 1900-1910: perioadă de tranziție
Benoni și *Rosa*
 - 1.3.4. Critică culturală
 - 1.3.5. Receptarea lui Knut Hamsun în presa culturală norvegiană scrisă după Premiul Nobel, în 1920
Trilogia August
 - 1.3.6. Aniversarea lui Hamsun la 70 și 80 de ani, reflectată în presa culturală norvegiană scrisă

1.3.7. Epilogul: *Pe poteci închise* (1949)

1.3.8. Decesul lui Hamsun: 19 februarie 1952

1.3.9. Dezbateră postbelică

1.4. Concluzii

CAPITOLUL 2

ASPECTE ALE RECEPTĂRII INTERNAȚIONALE A LUI KNUT HAMSUN ÎN CULTURI EUROPENE CENTRALE ȘI PERIFERICE

2.1. Preliminarii

2.2. Receptarea în culturi centrale: studiu de caz pe receptarea în Rusia, Marea Britanie, Germania și Franța

2.2.1. Receptarea lui Knut Hamsun în Rusia

2.2.1.1. Premise

2.2.1.2. Bază teoretică

2.2.1.3. Primele traduceri

2.2.1.4. Faze în receptarea lui Knut Hamsun în Rusia

Receptarea timpurie: 1900-1915 și 1920-1935

Receptarea în Rusia comunistă

Anii 1990 până în prezent

Hamsun, scriitor care a abordat mai multe genuri

2.2.1.5. Concluzii

2.2.2. Receptarea lui Knut Hamsun în Marea Britanie

2.2.2.1. Premise

2.2.2.2. Bază teoretică

2.2.2.3. Preliminarii

2.2.2.4. Faze în receptarea lui Knut Hamsun în Marea Britanie

Privire de ansamblu

Intervalul 1899-1920

2.2.2.5. Concluzii

2.2.3. Receptarea lui Knut Hamsun în Germania

2.2.3.1. Premise

2.2.3.2. Bază teoretică

2.2.3.3. Motive pentru germanofilismul lui Knut Hamsun

2.2.3.4. Knut Hamsun în Germania înainte de nazism

Premisele unui debut de succes

Traectoria literară a lui Hamsun în Germania după debutul său

Studii germane despre Hamsun din timpul vieții acestuia

2.2.3.5. Knut Hamsun în Germania nazistă

Knut Hamsun și convingerile sale politice

Ocuparea Norvegiei de către Germania

Căsnicia

Hamsun și Hitler

2.2.3.6. Receptarea cărților sale în Germania nazistă

2.2.3.7. Knut Hamsun în Germania după nazism

Receptarea postbelică a lui Hamsun în Germania

2.2.3.8. Concluzii

2.2.4. Receptarea lui Knut Hamsun în Franța

2.2.4.1. Premise

2.2.4.2. Studii despre receptarea lui Knut Hamsun în Franța

2.2.4.3. Date biografice

2.2.4.4. Direcții în receptarea lui Knut Hamsun în Franța

Receptarea romanului *Foamea*

Receptarea romanului *Pan*

Anii 1970-1990

Anii 1990 până în prezent

2.2.4.5. Concluzii

2.3. Receptarea în culturi periferice: Ungaria și Fosta Republică Iugoslavia

2.3.1. Receptarea lui Knut Hamsun în Ungaria

2.3.1.1. Preliminarii

2.3.1.2. Aspectele receptării lui Knut Hamsun în Ungaria antebelică și interbelică

2.3.1.3. Aspecte ale receptării lui Knut Hamsun în Ungaria postbelică

2.3.1.4. Concluzii despre receptarea lui Knut Hamsun în Ungaria

2.3.2. Receptarea lui Knut Hamsun în Fosta Republică Iugoslavia

2.3.2.1. Preliminarii

2.3.2.2. Traduceri ale operei lui Hamsun în sârbo-croată

2.3.2.3. Factori socio-culturali și literari

2.3.2.4. Aspecte ale receptării lui Knut Hamsun în Fosta Republică Iugoslavia

2.3.2.5. Concluzii despre receptarea lui Knut Hamsun în Fosta Republică Iugoslavia

2.4. Concluzii finale despre receptarea internațională a lui Knut Hamsun în culturi europene centrale și periferice

CAPITOLUL 3

RECEPTAREA LUI KNUT HAMSUN ÎN ROMÂNIA, RELIEFATĂ DE PRESA CULTURALĂ ROMÂNEASCĂ SCRISĂ DIN PERIOADA 1895-2016

- 3.1. Preliminarii
- 3.2. Aspecte metodologice
- 3.3. Date statistice
- 3.4. Primele ecouri (1895-1912)
- 3.5. Punctul culminant: perioada interbelică (1919-1939)
 - Perspectivă tematică
 - 3.5.1. Privire de ansamblu asupra primelor traduceri în limba română ale romanelor lui Hamsun
 - 3.5.2. Receptarea lui Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă în perioada 1920-1930
 - 3.5.3. Receptarea lui Knut Hamsun în *Adevărul Literar și Artistic (ALA)* între 1920-1935
 - 3.5.3.1. Profilul *ALA*
 - 3.5.3.2. Articole dedicate lui Knut Hamsun în *ALA*
 - 3.5.3.3. Concluzii despre *ALA*
 - 3.5.4. Receptarea lui Knut Hamsun în *Tribuna (Cluj-Brașov) (Tri-C2)*. 1939-1943
 - 3.5.4.1. Profilul *Tri-C2*
 - 3.5.4.2. Imaginea lui Knut Hamsun în *Tri-C2*
 - 3.5.4.3. Concluzii despre *Tri-C2*
 - 3.5.5. Receptarea lui Knut Hamsun în *Rampa Nouă Ilustrată (RaNi)*. 1920-1934
 - 3.5.5.1. Profilul *RaNi*
 - 3.5.5.2. Imaginea lui Knut Hamsun în *RaNi*
 - Articole axate pe opera sa
 - Articole axate pe detalii biografice
 - 3.5.6. Concluzii comparative privitoare la trei periodice: *ALA*, *Tri-C2* și *RaNi*
 - 3.5.7. Concluzii despre receptarea lui Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă din perioada interbelică
- 3.6. Fluctuații în receptarea lui Knut Hamsun în articolele publicate în perioada 1920-1945
 - 3.6.1. Momentul 1920-1940
 - 3.6.2. Un teren nesigur (1936-1944)
 - 3.6.3. Trendul postbelic descendent (1945-1947)
- 3.7. Declinul: comunismul (1963-1988)
- 3.8. Knut Hamsun în zilele noastre: 1995-2016
 - 3.8.1. Traduceri
 - 3.8.2. Articole
 - 3.8.2.1. Aspecte ale receptării lui Knut Hamun în *România Literară (RoLi)* (1995-2014)
 - 3.8.2.2. Aspecte ale receptării lui Knut Hamsun în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Philologia* (2010-2016)
 - 3.8.3. Concluzii ale receptării lui Knut Hamsun în presa contemporană (1995-2016)

3.9. Concluzii finale ale receptării lui Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă

CAPITOLUL 4

ASPECTE ALE RECEPTĂRII LUI KNUT HAMSUN ÎN PRESA CULTURALĂ ROMÂNEASCĂ SCRISĂ ÎN CONTEXTUL RECEPTĂRII SALE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

4.1. Preliminarii

4.2. Aspecte ale receptării lui Knut Hamsun în presa culturală norvegiană scrisă în comparație cu receptarea sa în presa culturală românească scrisă

4.3. Comparație între receptarea lui Knut Hamsun în România și receptarea sa în culturi europene centrale: Rusia, Marea Britanie, Germania și Franța

4.3.1. Rusia

4.3.2. Marea Britanie – comparație sumară cu receptarea românească

4.3.3. Germania

Cultura germană ca și cultură de contact în România

4.3.4. Franța

4.4. Comparație între receptarea lui Knut Hamsun în România și receptarea sa în alte două culturi periferice: Ungaria și Fosta Republică Iugoslavia

4.4.1. Ungaria

4.4.1.1. Aspecte comune în receptarea timpurie a lui Knut Hamsun în Ungaria și România

4.4.1.2. Aspecte ale receptării lui Knut Hamsun în perioada postbelică în Ungaria vs. România

4.4.1.3. Concluzii despre receptarea lui Hamsun în Ungaria

4.4.2. Fosta Republică Iugoslavia

4.5. Concluzii finale referitoare la analiza comparativă între receptarea lui Knut Hamsun în România și celelalte culturi centrale și periferice analizate de-a lungul tezei

CONCLUZII FINALE

Anexa I

Opera lui Knut Hamsun în norvegiană și în traduceri românești

Anexa II

Lista traducerilor românești ale romanelor lui Knut Hamsun

Anexa III

Traducerile romanelor lui Knut Hamsun din limba norvegiană în limbile franceză/germană

Anexa IV

Prima serie de traduceri din proza scurtă

Anexa V

Lista nuvelor traduse în articolele publicate în presa culturală românească scrisă între 1859-1918 și 1919-1944

Anexa VI

Articole despre Knut Hamsun în *ALA (Adevățul literar și artistic)*

(1920-1935)

Anexa VII

Articole despre Knut Hamsun în *RaNi (Rampa nouă ilustrată)* (1920-1934)

Anexa VIII

Articole despre Knut Hamsun în *Tri-C2 (Tribuna - Cluj, Braşov, 1938-1940; 1941-1944)* (1939-1943)

Anexa IX

Tabel cu articolele despre Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă (1895-2016)

Anexa X

Lista periodicelor româneşti citate de-a lungul tezei

BIBLIOGRAFIE

SURSE PRIMARE

- I. ARTICOLE CU REFERIRE DIRECTĂ LA KNUT HAMSUN ÎN PRESA CULTURALĂ ROMÂNEASCĂ SCRISĂ
- II. ARTICOLE CU REFERIRE DIRECTĂ LA KNUT HAMSUN ÎN PRESA CULTURALĂ NORVEGIANĂ SCRISĂ

SURSE SECUNDARE

- III. CĂRȚI
- IV. TRADUCERI INTERNAȚIONALE ALE OPEREI LUI KNUT HAMSUN
- V. DICȚIONARE ȘI BIBLIOGRAFII
- VI. TEZE DE DOCTORAT
- VII. ARTICOLE
- VIII. SURSE ELECTRONICE

Cuvinte cheie: *presa culturală românească scrisă, perioada interbelică, traduceri, culturi centrale, culturi periferice, receptarea internațională, receptarea națională, fluctuații, Premiul Nobel, nazism.*

Rezumat:

Teza de doctorat intitulată *Receptarea lui Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă din 1895 până în 2016. Perspectivă națională și internațională* oferă o privire de ansamblu asupra receptării lui Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă de la început (1895) până în prezent (2016). Această lucrare reprezintă, astfel, o încercare de a investiga schimburile interculturale de-a lungul unei perioade mai îndelungate. Se analizează în mod sistematic datele privitoare la receptarea lui Knut Hamsun în secolul XX, pornind de la o contextualizare națională și internațională și răspândindu-se înspre România. O astfel de analiză a receptării se bazează pe traduceri, articole sau studii despre Hamsun, mai întâi la nivel național și european, ulterior cu accent pe cultura românească.

Prin urmare, obiectivul principal al tezei mele este receptarea lui Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă, prin intermediul articolelor din diferite periodice. Cu toate acestea, pentru a mări spectrul de receptare în România, expun și date despre traduceri, cu accent special pe traducerile inițiale, cu scopul de a ilustra cultura de contact. Pentru a atinge acest obiectiv, folosesc o abordare diacronică, intercalând datele cantitative (statistice, metodologice) și calitative (analize ale informațiilor menționate în articole). Pentru a plasa fenomenul receptării presei românești într-un context mai larg, s-au făcut, într-o primă instanță, considerații despre receptarea sa la nivel național și internațional.

Viabilitatea temei constă, în primul rând, în faptul că aduce o contribuție la cercetarea internațională privind receptarea lui Knut Hamsun. Până în prezent, studiile academice privind receptarea sa în Europa au fost publicate în Ungaria¹, Italia² sau Norvegia la mijlocul secolului

¹ András Masát. "Tydninger og mistydninger gjennom 90 år. Om mottakelsen av Hamsuns forfatterskap i Ungarn" în *Edda*, nr. 86, 1986, pp. 227-238. ("Interpretări corecte și eronate de-a lungul a 90 de ani. Despre receptarea lui Knut Hamsun în Ungaria", traducere din norvegiană)

²Margherita Giordano Lokrantz. "Hamsun och Italien", în *Edda*, nr. 81, 1981, pp. 337-345. ("Hamsun și Italia", traducere din suedeză)

al XX-lea³. Cel mai cuprinzător studiu în acest domeniu îi aparține lui Peter Fjågesund, care a editat o carte despre receptarea internațională a lui Hamsun⁴.

Având în vedere toate acestea, spațiul academic și cultural românesc nu dispune de cercetări aplicate cu privire la receptarea sa în România⁵. Astfel, în al doilea rând, noutatea constă în faptul că este prima cercetare de amploare privind receptarea lui Knut Hamsun în România, cu accent special pe presa culturală scrisă⁶. Se fac, de asemenea, referiri la traduceri ale operelor lui Knut Hamsun în România. Prin urmare, teza mea este prima încercare academică incluzivă de a prezenta receptarea lui Knut Hamsun pe teritoriul României, contextualizând-o din perspectivă națională și internațională. Cu toate acestea, ținând cont de complexitatea domeniului, niciun studiu de receptare (inclusiv această teză) nu emite vreo pretenție de exhaustivitate. Un alt element al noutății este compararea rezultatelor prezentate de receptarea românească cu cele ilustrate de receptarea norvegiană, respectiv, de receptarea internațională (în culturi europene centrale și periferice). Astfel, această teză de doctorat contribuie la cercetarea receptării internaționale a lui Knut Hamsun, care, până în prezent, ducea lipsa unor date concrete despre România⁷.

Teza de doctorat este structurată în patru capitole și o parte teoretică, după cum urmează:

Considerațiile teoretice sunt aplicate studiului pe receptare. Există două obiective principale ale acestei părți teoretice: mai întâi selectează și definește instrumentele teoretice⁸ utilizate în cadrul tezei. Aceste instrumente sunt: *world literature* ca unică și inegală (*one and unequal*), ca un sistem de variații; interferența fie între centru și periferie sau – nu foarte comună – între două culturi periferice; sistemul mondial (*world system*) văzut ca un compromis în schimbare între forma străină (*foreign form*) și realitatea locală (*local reality*). Mai exact, principiul formei ca luptă (*form as a struggle*) (între forma originală și receptarea ei propriu-zisă) ajută la explicarea procesului de traducere. Conceptul central este acela al lecturii distanțate (*distant reading*) (spre deosebire de *close reading*), ceea ce implică admiterea faptului

³ Tore Stuberg. "Fra landssviker til dikterkonge. Knut Hamsun i norsk offentlighet 1945-55", in *NLÅ*, 1978, pp. 144-162. ("De la trădător de țară la maestru în ale scrisului. Knut Hamsun pe piața norvegiană 1945-55", traducere din norvegiană)

⁴ Peter Fjågesund (editor). *Knut Hamsun Abroad: International Reception*, London, Norvik Press, 2009. ("Knut Hamsun peste hotare. Receptarea internațională")

⁵ Sanda, Tomescu Baciu. "Knut Hamsun: The Artist and the Wanderer", în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, vol. 55, nr. 2, Cluj-Napoca, 2010, pp. 23-28. ("Knut Hamsun: artist și călător")

⁶ Prof. univ. dr. Sanda Tomescu Baciu a semnat câteva studii despre Hamsun (pentru mai multe detalii, vezi analiza despre receptarea lui Knut Hamsun în România, inclusă în Capitolul 3), dintre care menționez: "Knut Hamsun i rumenske oversettelser". În *Hamsun i Tromsø*, editat de Nils Magne Knutsen. Hamarøy, Hamsun-Selskapet, 1995, pp. 215-217. ("Knut Hamsun în traduceri românești", traducere din norvegiană)

⁷ Mă refer în special la ultimul studiu, volumul editat de Peter Fjågesund, în 2009: *Knut Hamsun Abroad: International Reception*. London, Norvik Press, 2009. ("Knut Hamsun peste hotare. Receptarea internațională")

⁸ Expuse inițial de Franco Moretti în *Distant Reading*.

că mai puțin este mai mult (*less is more*), și anume că, în timp ce se analizează complexitatea proiectului, accentul nu se mai pune pe texte individuale. De-a lungul acestui proces sinuos, ceea ce este pierdut este, de fapt, un câștig. Un alt concept cheie, folosit pe scară largă în teza mea, este valul de difuzie (*wave of diffusion*), care, împreună cu legea evoluției literare (*law of literary evolution*), explică atât interferența dintre centru și periferie, cât și dintre două culturi periferice.

Al doilea scop al părții teoretice este de a descrie, pe scurt, modul în care se aplică conceptele în corpul tezei. Am decis să folosesc următoarea idee principală teoretizată de Moretti în *Distant Reading*: două culturi periferice nu pot interfera direct, fără medierea unei culturi centrale. De aceea, interferența între două culturi periferice este facilitată de un val de difuzie „mai lung” decât în cazul interferențelor interculturale centru-periferie. Astfel, cu ajutorul acestor instrumente teoretice, ilustrez în cele din urmă modul și motivele pentru care Knut Hamsun a intrat în cultura românească, pe baza analizelor receptării sale naționale și internaționale.

Ipoteza mea fundamentală constă în ideea conform căreia *cultura românească a avut inițial o reacție întârziată la Knut Hamsun și la opera sa. Receptarea românească urmează, deși într-un ritm mai lent, căile impuse de receptarea norvegiană. Dacă nu ar fi fost Premiul Nobel, Hamsun ar fi putut ajunge chiar și mai târziu în România. În plus, gradul de expunere și cunoaștere a operelor sale în România este destul de scăzut astăzi și se limitează, în cea mai mare parte, la un public informat.*

Primul capitol al tezei este intitulat „Knut Hamsun: Context socio-istoric, poziția sa în literatura norvegiană, reliefată de receptarea în presa culturală norvegiană scrisă”. Capitolul descrie receptarea operei lui Knut Hamsun în presa culturală norvegiană din epoca lui. Se demonstrează că autorul a stârnit întotdeauna controverse, fie prin intermediul operei sale, fie prin alegerile sale de viață, iar situația a rămas neschimbată până în zilele noastre. În plus, dezbaterea postbelică Hamsun pare fără sfârșit. Presa culturală norvegiană a reacționat prompt și a imprimat o reacție în lanț în culturile europene centrale.

Perspectiva adoptată pentru a insista pe poziția lui Knut Hamsun în literatura norvegiană și pe receptarea sa în cultura norvegiană este din nou una dublă.

Prin urmare, primul capitol începe prin clarificarea contextului social și cultural în care Knut Hamsun a trăit și a început să scrie. Se pune accentul pe perioada 1850-1930 în Norvegia, pe lunga uniune cu Danemarca, urmată de uniunea cu Suedia. Sunt astfel ilustrate conexiunile culturale puternice cu Danemarca. Pentru a înțelege perioada de tranziție de la feudalism la capitalism, și schimbările majore pe care le-a produs – schimbări pe care Knut Hamsun le-a

trăit în mod direct – mă concentrez și pe evidențierea dezvoltării sociale și a organizațiilor moderne ale vremii.

Capitolul continuă cu o prezentare generală a operei lui Knut Hamsun. O parte specială este constituită de receptarea sa în presa culturală norvegiană, structurată pe mai multe puncte cheie, dictate atât de scrierile sale, cât și de evenimentele semnificative din viața sa. De exemplu, am început cu portretizarea sa în presă la debutul literar (cu romanul *Foamea*, în 1890) și cu portretizarea sa generală pe parcursul anilor 1890, ca primul scriitor modernist norvegian. Am acordat o atenție deosebită receptării în presa norvegiană a celor mai cunoscute romane ale sale (*Foamea*, *Pan* și *Victoria*) deoarece aceste romane sunt, ulterior, comparate cu receptarea din România. Apoi, am avansat spre perioada de tranziție (1900-1910). Următorul punct de interes a fost Premiul Nobel (1920) și receptarea în presa culturală norvegiană. Acesta este din nou un aspect comun împărtășit cu receptarea din România. Folosind aceeași abordare, am investigat receptarea norvegiană a trei evenimente biografice, comentate la nivel mondial (inclusiv în România): aniversarea a 70 de ani (1929), aniversarea a 80 de ani (1939) și ziua morții sale (19 februarie 1952). Ultimul aspect se referă la dezbaterile postbelice despre Hamsun în Norvegia, care indică statutul său în Norvegia zilelor noastre, drept figura centrală a unei dezbateri în plină desfășurare în toată mass-media. Împreună, aceste constatări reprezintă un punct de plecare pentru o mai bună înțelegere a dinamicii receptării sale în România. În plus, ele stau la baza unei analize comparative, spre sfârșitul tezei.

Al doilea capitol este intitulat „Aspecte ale receptării internaționale a lui Knut Hamsun în culturi europene centrale și periferice”. Se descrie receptarea internațională a lui Knut Hamsun în culturi europene centrale și periferice, atât în timpul vieții, cât și post-mortem. Se evidențiază în primul rând cultura germană, care a acționat ca pilon principal în medierea receptării, atât în culturile centrale, cât și în cele periferice (inclusiv în România), asigurând astfel răspândirea europeană (și mondială) a lui Hamsun.

Pe de o parte, receptarea în culturile centrale (Rusia, Marea Britanie, Germania și Franța) vizează identificarea celei mai proeminente culturi de contact pentru răspândirea europeană a operei lui Hamsun. La bază se află un cumul de factori: legăturile culturale cu Germania, adversitatea față de imperialismul britanic, simpatiile sale politice și, bineînțeles, ceea ce eu consider extrem de important, talentul său ca scriitor. Acești factori sunt interconectați, așadar, și au influențat imaginea lui Hamsun în străinătate.

Pe de altă parte, receptarea în culturile periferice (Ungaria și Fosta Republică Iugoslavia) are scopul de a analiza cât de bine informată a fost receptarea românească în comparație cu țările învecinate. În plus, m-am axat și pe cultura de contact care mediază

schimburile interculturale în culturile periferice, mai precis, pe a verifica dacă acea cultură de contact, semnalată de cercetarea culturilor centrale, rămâne neschimbată. Conturarea legăturilor lui Hamsun cu culturile europene centrale și periferice, precum și eforturile de a fi tradus în aceste limbi, oferă o perspectivă internațională asupra operei sale, utilă în cartografierea culturii de contact care i-a mediat receptarea în România.

Al treilea capitol este cel mai cuprinzător și analizează receptarea lui Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă din 1895 până în 2016.

Perioada interbelică s-a dovedit a fi extrem de prolifică, de aici atenția acordată ei și efortul de a o prezenta cât mai complet posibil. În România, începând cu anul 1940, Hamsun este perceput prin orientarea politică și, astfel, este eludat din cauza implicării sale politice în timpul guvernării naziste din Norvegia. Receptarea din timpul comunismului este evident influențată de acest aspect; prin urmare, opera îi este redusă la minim. Așadar, teza examinează doar direcțiile principale ale receptării lui Knut Hamsun în România în comunism și până în prezent (2016).

Pe scurt, primele discuții serioase despre Hamsun în presa culturală românească au apărut în perioada interbelică, cu un număr considerabil de articole (154 între 1919-1939), publicate în diverse periodice, dintre care pot fi menționate următoarele: *Adevărul literar și artistic*, *Rampa nouă ilustrată* sau *Tribuna*. Contribuțiile au fost semnate de nume importante ale vremii, precum Ovidiu Drimba, Ion Călugăru, Adrian Suchianu sau Demostene Botez. Se publică primele traduceri ale romanelor sale (*Pan*, *Foamea*, *Victoria*, *Harul pământului*), deși niciuna direct din norvegiană. Franceza și germana acționează ca limbi care mediază schimbul intercultural. În plus, întreaga informație din articole provine din aceste culturi centrale sau din alte culturi sursă. Cu toate acestea, din punct de vedere tematic, articolele abundă în comentarii sau recenzii ale romanelor menționate mai sus, însoțite de date biografice mai mult sau mai puțin corecte.

Ecouri ale opiniilor sale politice controversate apar în 1936, după notorietatea cazului Ossietzky, și se amplifică în anii 1940. Declinul ireversibil în presa culturală românească este, conform cercetării de față, după 1945, când România intră în sfera sovietică de influență. Începând cu anul 1945, Hamsun este văzut ca un trădător al patriei sale. Drept urmare, epoca comunistă îi reduce autoritatea la minim. Dacă în perioada 1936-1944 totuși se mai publicaseră 61 de articole (majoritatea cu conotații negative), perioada cuprinsă între anii 1945-1947 aduce laolaltă doar 11 articole, pe când intervalul 1947-1963 nu înregistrează nicio mențiune despre Knut Hamsun în presa culturală românească. Această tăcere totală este rezultanta perioadei dificile de tranziție prin care România a fost forțată să treacă, dublată de cenzura sub care se

afla Hamsun (împreună cu mulți alți scriitori străini). După cum indică studiile istorice, epoca cenzurii a atins punctul culminant în anii 1950-1960, concomitent cu tăcerea totală care îl înconjură pe Knut Hamsun, menționată mai devreme.

În ceea ce privește receptarea în perioada comunistă, în ciuda a numai 11 articole publicate între anii 1963-1988, activitatea în domeniul traducerii este destul de satisfăcătoare. Cea mai mare realizare în receptarea lui Knut Hamsun în România comunistă constă în traducerea directă a unora dintre romanele sale. Valeriu Munteanu, care știa daneză, a tradus multe romane, retipărite în zilele noastre. Sanda Tomescu Baciu, care cunoștea norvegiana, a semnat, de asemenea, traducerea unui roman⁹.

După căderea regimului se resimte o renaștere, iar curba ascendentă este susținută în prezent de Departamentul de Limbi și Literaturi Scandinave al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. Accentul a fost pus pe dinamica receptării lui Knut Hamsun în presa culturală de azi (1995-2016), prin două analize: o analiză făcută pe *România literară* și una pe *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, seria *Philologia*.

Dacă ar fi să analizăm dinamica traducerilor românești, cărțile lui Knut Hamsun au fost pentru prima dată disponibile publicului român în anii 1920. *Pan* se află în această primă categorie, împreună cu *Foamea*, *Victoria*, *Harul pământului*, dar și părți din *In Wonderland (Caucaz)*. Ca și în cazul *Foamei*, și restul romanelor au fost publicate în limba română când Hamsun își făurise deja un nume în Europa și în întreaga lume, prin culturi de contact, precum germana sau franceza, conform articolului Sandei Tomescu Baciu despre traducerile românești ale operei lui Knut Hamsun. În anii 1960, Knut Hamsun a apărut din nou în limba română cu aceleași romane care fuseseră traduse în perioada interbelică – *Foamea*, *Pan*, *Victoria*. Cea mai mare realizare, de data aceasta, constă în traducerea lor direct din limba norvegiană¹⁰.

Ultimul capitol, „Aspecte ale receptării lui Knut Hamsun în presa culturală românească scrisă în contextul receptării sale naționale și internaționale”, are scopul de a compara receptarea românească cu rezultatele anterioare: receptarea în presa norvegiană și în culturile centrale și periferice analizate pe parcursul tezei de doctorat. Am comparat nivelul de expunere la opera lui Knut Hamsun în România cu rezultatele ilustrate de receptarea națională și internațională. Am ajuns la concluzia că receptarea românească urmărește direcțiile impuse de receptarea norvegiană în culturile europene centrale, deși într-un ritm mai lent.

⁹ Vezi lista traducerilor pentru mai multe detalii (Anexa II).

¹⁰ Sanda, Tomescu Baciu. “Knut Hamsun i rumenske oversettelser.” În *Hamsun i Tromsø*, edited by Nils Magne Knutsen. Hamarøy, Hamsun-Selskapet, 1995, pp. 215-217. (“Knut Hamsun în traduceri românești”, traducere din norvegiană)

Prin urmare, ipoteza mea fundamentală, potrivit căreia cultura românească a avut inițial o reacție întârziată la Knut Hamsun și la opera sa, a fost confirmată cu succes. Cu toate acestea, a doua jumătate a ipotezei mele, și anume că gradul de expunere și cunoaștere a operelor sale în România este destul de scăzut astăzi și că este în cea mai mare parte limitat la un public informat, nu corespunde în totalitate ultimelor rezultate.

De fapt, dovezile recente sugerează că interesul pentru Knut Hamsun pe teritoriul României crește și se manifestă pe două paliere. Pe de o parte, apar reeditări ale traducerilor lui Valeriu Munteanu, iar, pe de altă parte, se observă un număr sporit de articole în revistele de specialitate, semnate de nume recunoscute în domeniul cultural și/sau de persoane afiliate (într-un fel sau altul) Departamentului de Limbi și Literaturi Scandinave al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. Articolele sunt mult mai cuprinzătoare și mai bine informate, unele dintre ele fiind chiar scrise direct în limba norvegiană. Contributorii care nu cunosc norvegiana pot să îl abordeze cu ușurință pe Hamsun prin traducerile românești (deși nu foarte numeroase) sau prin traducerile străine, disponibile ca urmare a libertății presei (adusă prin căderea comunismului, în 1989). Se pare că această perspectivă relativ nouă (a studiilor de licență în limba norvegiană la o instituție românească de învățământ superior) a însemnat o renaștere a reputației lui Hamsun.

Teza se încheie cu o serie de Anexe, numerotate I-X, și cu o Anexă suplimentară, Anexa XI. Utilitatea anexelor constă în faptul că ușurează citirea datelor cantitative. Anexa suplimentară este adăugată actualei teze de doctorat. Dat fiind faptul că este cea mai cuprinzătoare, am ales să nu o tipăresc, ci să o includ pe un CD care însoțește teza. Anexa suplimentară cuprinde toate articolele despre Knut Hamsun publicate în presa culturală românească scrisă, între anii 1895-1947, atât cele menționate direct în interiorul tezei, cât și cele menționate doar în secțiunea *Date statistice*. În faza de documentare a cercetării mele, am realizat o transcriere literală din sursele originale (mai ales din periodice interbelice). Scopul meu a fost unul dublu: în primul rând, am intenționat să-mi facilitez accesul la aceste articole (oricând era necesar în timpul procesului de redactare a tezei), oferind, în același timp, posibilitatea unei analize mai detaliate pentru oricine va fi interesat de corpul de articole publicate în perioada menționată anterior.

În concluzie, Knut Hamsun a avut o traiectorie tumultuoasă a receptării în presa culturală românească scrisă până în zilele noastre. Cu toate acestea, scenariul nu diferă foarte mult de cel din alte țări europene (el a fost controversat chiar de la început și încă mai este, în special în patria sa). Totuși, teza mea de doctorat a subliniat faptul că Hamsun rămâne un autor actual în România de azi, prin reeditări și prin articole. Originalitatea sa pare să îi asigure

longevitatea, receptarea lui intensificându-se pe măsură ce ne apropiem de prezent. Având în vedere toate acestea, consider că teza de față este o primă încercare de a îl prezenta pe autorul norvegian Knut Hamsun prin articolele publicate în periodicele românești. Prin urmare, ea reprezintă o contribuție valoroasă, atât pentru cultura românească, cât și pentru cea internațională. Cercetarea receptării sale în periodice arată interesul românesc pentru literatura scandinavă, iar rezultatele ar putea fi încorporate în cercetările viitoare privind receptarea lui Knut Hamsun în Europa.